

Agnieszka Kurdyś-Kujawska

Politechnika Koszalińska

WYSOKOŚĆ KREDYTÓW KŁĘSKOWYCH UZYSKANYCH PRZEZ WŁAŚCICIELI GOSPODARSTW ROLNYCH W POLSCE W LATACH 2006-2011

*DISASTER CREDITS RECEIVED BY FARMERS
DURING THE PERIOD 2006-2011*

Słowa kluczowe: klęski żywiołowe, kredyt kłęskowy, kłęskowy kredyt obrotowy, kłęskowy kredyt inwestycyjny

Key words: natural disasters, post disaster credit, disaster operating credit, disaster investment credit

Abstrakt. Rolnicy poszkodowani w wyniku klęsk żywiołowych (gradobicie, susza, powódź, deszcze nawalne) mogą skorzystać z preferencyjnie oprocentowanych kredytów kłęskowych na wznowienie produkcji w swoich gospodarstwach. Poszkodowani właściciele gospodarstw rolnych lub ich wieloletni dzierżawcy mają do dyspozycji dwie linie kredytowe – inwestycyjną (nKL01) i obrotową (nKL02). Kredyt kłęskowy inwestycyjny jest udzielany na odtworzenie środków trwałych w gospodarstwie rolnym. Kredyt kłęskowy obrotowy można otrzymać na przywrócenie produktywności przez zakup rzeczowych środków obrotowych do produkcji. Celem artykułu jest analiza wypłaconych przez banki kredytów kłęskowych w Polsce w latach 2006-2011. W pracy wykorzystano dane publikowane przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Wstęp

Każdej działalności gospodarczej towarzyszy ryzyko. W rolnictwie z racji specyfiki działalności w tym sektorze gospodarki skala ryzyka jest dużo większa aniżeli w innych działach. Ściśle wiąże się to z charakterystycznymi cechami produkcji rolnej, którą w dużym stopniu warunkują czynniki niezależne od producenta [Jerzak 2006]. Wśród wielu zagrożeń występujących w rolnictwie, podstawowymi są ryzyka o charakterze naturalnym, związane z warunkami przyrodniczymi, które mogą w znaczący sposób oddziaływać na wyniki produkcyjne gospodarstw rolnych [Fułneczek 2007]. W ostatniej dekadzie nasiliło się występowanie niekorzystnych dla produkcji rolnej zjawisk atmosferycznych. Produkcja rolna została narażona na niszczące działania coraz częściej występujących zdarzeń losowych [Józefacka, Tetwejer 2009]. Polska z racji swego położenia geograficznego znajduje się w miejscu sprzyjającym ścieraniu się różnorodnych mas powietrza wpływających na powstawanie skrajnie różnych stanów pogody, a w rezultacie na cały klimat kraju [Moździoch, Płoch 2010]. Gradobicia, susze, deszcze nawalne, powodzie, huragany czy przymrozki wiosenne występują w Polsce znacznie częściej niż dawniej, zakłócając proces gospodarowania w rolnictwie i powodując znaczące szkody przede wszystkim w uprawach, ale również w majątku trwałym gospodarstw rolnych.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) kontynuuje od wielu lat realizację polityki Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w zakresie modernizacji gospodarstw rolnych, przetwórstwa produktów rolnych oraz rozwoju obszarów wiejskich. Podstawową formą pomocy krajowej są dopłaty do oprocentowania kredytów udzielanych przez banki współpracujące z ARiMR. Kredyty te są źródłem finansowania inwestycji w rolnictwie, a także finansowania działań związanych z wznowieniem produkcji w gospodarstwach rolnych wynikających z niekorzystnych zjawisk atmosferycznych.

Celem artykułu była analiza wypłaconych przez banki kredytów kłęskowych dla właścicieli gospodarstw rolnych w Polsce w latach 2006-2011.

Material i metodyka badań

Badania przeprowadzono na podstawie danych pochodzących ze sprawozdań ARiMR. Analizą objęto gospodarstwa rolne w Polsce, których właściciele skorzystali z preferencyjnie oprocentowanych kredytów kłęskowych. Kredyt kłęskowy może być udzielony, jeżeli wysokość poniesionej szkody przekracza 30% średniej rocznej produkcji rolnej w gospodarstwie rolnym lub dziale specjalnym z trzech lat poprzedzających rok, w którym nastąpiły szkody, lub średniej z trzech lat w okresie pięcioletnim poprzedzającym rok, w

którym wystąpiły szkody, z pominięciem roku o najwyższej i najniższej wielkości produkcji – w przypadku szkód w uprawach rolnych i zwierzętach gospodarskich. Kredyt ten może być również udzielony wówczas, gdy wysokość poniesionej szkody przekracza kwotę 1050 zł – w przypadku szkód w środku trwałym innym niż uprawy rolne i zwierzęta gospodarskie.

W artykule dokonano analizy liczby i wartości wypłaconych przez banki kredytów inwestycyjnych oraz obrotowych na wznowienie produkcji w gospodarstwach rolnych i działach specjalnych produkcji rolnej, w których wystąpiły szkody spowodowane przez suszę, grad, deszcz nawalny, ujemne skutki przezimowania, przymrozki wiosenne, powódź, huragan, piorun, obsunięcie się ziemi lub lawinę. Analizowany okres obejmuje lata 2006-2011.

Wyniki badań

W latach 2006-2011 banki na wznowienie produkcji na obszarach dotkniętych klęskami żywiołowymi udzieliły 326 499 kredytów klęskowych obrotowych i inwestycyjnych na łączną kwotę 5533,59 mln zł.

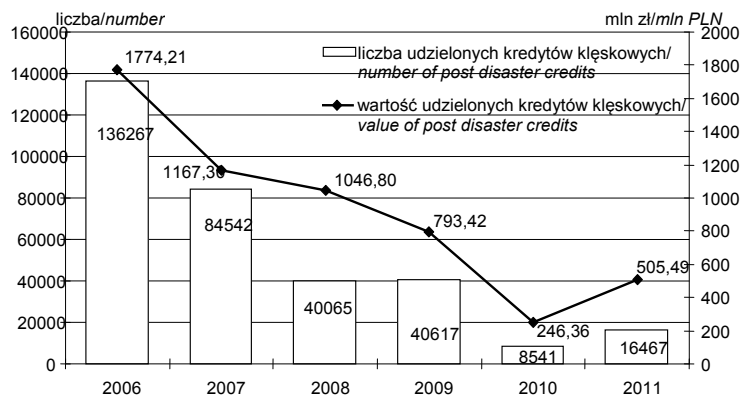
Liczba udzielonych kredytów klęskowych w analizowanym okresie zmniejszyła się o 119 800, czyli o 87,91%. Najbardziej dynamiczny spadek odnotowano w 2010 r., później nastąpił ich wzrost o 93% (w stosunku do 2010 r.). Spadek liczby udzielonych kredytów klęskowych znalazł odzwierciedlenie w wartości udzielonych kredytów. Według danych wartość udzielonych kredytów klęskowych zmniejszyła się o 1268,72 mln zł (71,50%) (rys.1). Najbardziej dynamiczny spadek odnotowano w 2010 i 2009 r. Spadek ten w stosunku do 2006 r. wyniósł odpowiednio: 86,11 i 55,28%. W 2011 r. nastąpił dwukrotny wzrost wartości udzielonych kredytów klęskowych w stosunku do 2010 r.

Do oprocentowania kredytów klęskowych dopłaca ARiMR. Są one zatem korzystniejsze dla poszkodowanych rolników, ponieważ koszty ich obsługi ze względu na dopłatę są niższe niż w przypadku obsługi kredytów komercyjnych. Dzięki kredytom klęskowym właściciele gospodarstw rolnych mają możliwość odbudowy zniszczonych spowodowanych niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi i utrzymania płynności finansowej.

Preferencyjne kredyty klęskowe mogą być udzielane z linii inwestycyjnej (nKL01) oraz obrotowej (nKL02). Linia nKL01 dotyczy ponoszenia nakładów inwestycyjnych na odtworzenie środków trwałych po klęskach poprzez przywrócenie funkcji użytkowych zniszczonych lub uszkodzonych budynków inwentarskich, magazynowo-składowych, szklarni i innych budynków i budowli służących do produkcji, a także urządzeń i obiektów służących do zasilania w wodę, energię, gaz i odprowadzanie ścieków, pomieszczeń socjalnych, ogrodzeń, przywrócenie produktywności poprzez zakup kwalifikowanego materiały szkółkarskiego na odtworzenie sadu oraz stada podstawowego inwentarza żywego, jak również zakup w miejsce zniszczonych ciągników, maszyn, urządzeń rolniczych, urządzeń do zarządzania procesem produkcji, a także samochodów ciężarowych, dostawczych lub specjalistycznych wyłącznie dla potrzeb związanych z produkcją w działach specjalnej produkcji rolnej.

W latach 2006-2011 rolnicy zaciągnęli 530 kredytów klęskowych inwestycyjnych na łączną kwotę 13,25 mln zł. W analizowanych latach liczba udzielonych kredytów linii nKL01 zmniejszyła się z 103 do 33 (spadek o 67,96%). Okres 2006-2008 charakteryzował się wzrostem liczby udzielonych kredytów o ponad połowę (57, 28%). W kolejnym roku odnotowano ich spadek o 75,92%. Od 2009 r. liczba udzielonych kredytów utrzymywała się na zbliżonym poziomie (rys. 2). Wartość udzielonych kredytów klęskowych inwestycyjnych w Polsce w latach 2006-2011 zmalała o 1,71%. Największa wartość kredytów klęskowych inwestycyjnych wypłacona została w latach 2007-2008, po których nastąpił znaczący spadek wartości udzielonych kredytów. Spadek w 2009 r. w stosunku do 2008 r. wyniósł 54,01%.

Kredyty klęskowe obrotowe (linii nKL02) związane są z ponoszeniem rzeczowych nakładów niezbędnych na przywrócenie produktywności przez zakup rzeczowych środków obrotowych do produkcji rolnej takich, jak:

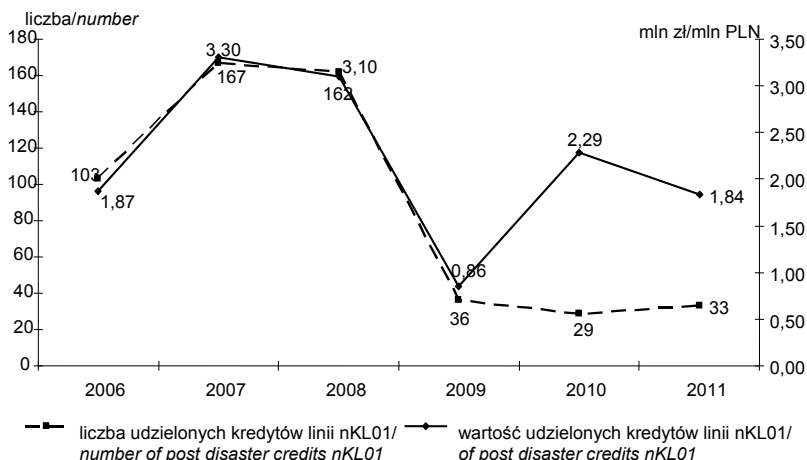

Rysunek 1. Wartość i liczba udzielonych kredytów klęskowych w Polsce w latach 2006-2011

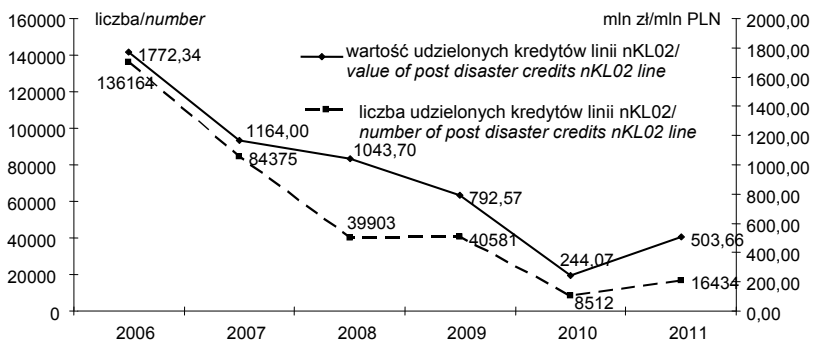
Figure 1. The value and number of post disaster credits granted in Poland during the period 2006-2011

Zródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR
Source: own study based on the ARiMR data

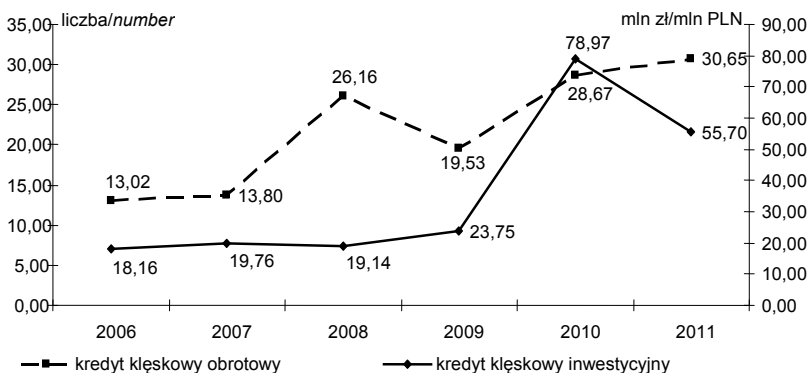
Rysunek 2. Wysokość i liczba udzielonych kredytów kłęskowych linii nKL01 w Polsce w latach 2006-2011
Figure 2. The value and number of post disaster credits nKL01 line granted in Poland during the period 2006-2011
 Źródło: jak na rys. 1
 Source: see fig. 1

Rysunek 3. Wysokość i liczba udzielonych kredytów kłęskowych linii nKL02 w Polsce w latach 2006-2011
Figure 3. The value and number of post disaster credits nKL02 line granted in Poland during the period 2006-2011
 Źródło: jak na rys. 1
 Source: see fig. 1

Rysunek 4. Średnia wartość uzyskanych przez rolników kredytów kłęskowych w Polsce w latach 2006-2011
Figure 4. The average value of post disaster credit obtained by farmers in Poland during the period 2006-2011
 Źródło: jak na rys. 1
 Source: see fig. 1

zakup kwalifikowanego materiału siewnego i szkółkarskiego, nawozów mineralnych, środków ochrony roślin, paliw na cele rolnicze, inwentarza żywego, matek pszczołach użytkowych i reprodukcyjnych, pasz i koncentratów paszowych oraz materiałów opałowych do ogrzewania szklarni i tuneli.

W latach 2006-2011 banki udzieliły ogółem 325 969 kredytów kłęskowych obrotowych na łączną kwotę 5520, 33 mln zł. W analizowanych latach liczba udzielonych kredytów nKL02 zmniejszyła się ze 136 164 do 16 434 (spadek o 87,93%). W 2006 r. odnotowano największą liczbę udzielonych kredytów nKL02, natomiast najmniejszą odnotowano w 2010 r. (8512) (rys. 3). Wartość udzielonych kredytów kłęskowych obrotowych w Polsce w latach 2006-2011 zmalała z 1772, 34 do 503,66 mln zł (spadek o 71,58%).

Analiza wykazała, że największy popyt wśród kredytów kłęskowych odnotowano na kredyty obrotowe, które stanowiły 99,84% ogółu udzielonych kredytów kłęskowych. Niekorzystne warunki atmosferyczne, takie jak gradobicie, susza, powódź czy bardzo silne wiatry, są głównym źródłem strat w procesie produkcji. Potwierdzają to dane ARiMR, według których łączne straty w rolnictwie polskim

w latach 2008-2011 spowodowane klęskami żywiołowymi wyniosły 8048,72 mln zł. Starty w uprawach stanowiły 92,52% (7447,41 mln zł) i objęły powierzchnię 6,04 mln ha. Starty w środkach trwałych stanowiły 7,48% (601,31 mln zł).

Na koniec 2011 r. w Polsce na jednego rolnika, który skorzystał z kredytów klęskowych, przypadła kwota 55,70 tys. zł w przypadku kredytów linii nKL01 i 30,65 tys. zł w przypadku linii n KL02. Średnia kwota kredytu klęskowego inwestycyjnego przypadająca na 1 gospodarstwo wyniosła 35,91 tys. zł. Najwyższą kwotę kredytu klęskowego inwestycyjnego odnotowano w 2010 r. (78,97 tys. zł), najniższą zaś w 2006 r. (18,16 tys. zł) (rys. 4). W przypadku kredytu klęskowego obrotowego najniższe kwoty odnotowano w latach 2006-2007. Średnia wartość wypłaconego kredytu klęskowego obrotowego w analizowanym okresie wyniosła 21,96 tys. zł.

Wnioski

1. Kredyt klęskowy jest jednym z instrumentów preferencyjnego wsparcia dla właścicieli gospodarstw rolnych poszkodowanych w wyniku klęsk żywiołowych. Dzięki tym kredytom rolnicy mogą szybko odbudować poniesione straty i wznowić produkcję w gospodarstwie rolnym.
2. W latach 2006-2011 banki udzieliły 326 499 kredytów klęskowych (inwestycyjnych i obrotowych) o łącznej wartości 5533,59 mln zł.
3. Klęski żywiołowe powodują straty głównie w uprawach. Rolnicy zatem częściej korzystali z kredytów obrotowych związanych z przywróceniem produktywności przez zakup rzeczowych środków obrotowych do produkcji (99,84% ogółu udzielonych kredytów klęskowych) aniżeli z kredytów inwestycyjnych związanych z otworzeniem środków trwałych. Konieczność szybkiego przywrócenia produktywności związana jest z możliwością kontynuacji pracy w gospodarstwie rolnym, które stanowi niekiedy jedyne źródło utrzymania rolnika i jego rodziny. Ponadto, warunkuje to utrzymanie płynności finansowej gospodarstwa rolnego.
4. Dynamika zmian w liczbie i wartości udzielonych kredytów klęskowych wykazywała do 2010 r. tendencję spadkową. W kolejnym roku liczba i wartość udzielonych kredytów klęskowych uległa zwiększeniu.
5. Liczba i wartość udzielonych kredytów klęskowych inwestycyjnych jest znacznie niższa niż kredytów klęskowych obrotowych. Pomimo średnia wartość kredytu klęskowego inwestycyjnego udzielonego w Polsce w latach 2006-2011 była znacznie wyższa niż kredytu klęskowego obrotowego. Wynika to z charakteru wydatków. Nakłady na odtworzenie środka trwałego w gospodarstwie są znacznie wyższe niż nakłady na zakup materiału siewnego, inwentarza żywego, nawozów i środków ochrony roślin.

Literatura

- Fulneczek R.** 2007: Świadomość ubezpieczeniowa rolników a potrzeba ubezpieczenia. *Rozprawy Ubezpieczeniowe*, z. 3 (2), 126.
- Jerzak M.A.** 2006: Podstawowe zagadnienia ryzyka w gospodarce rolnej. [W:] Ekonomiczne uwarunkowania wykorzystania rynkowych narzędzi stabilizacji cen i zarządzania ryzykiem w rolnictwie (red. M.A. Jerzak, A. Czyżewski). AR w Poznaniu, Poznań, 108.
- Józefacka M., Tetwejer U.** 2009: Ubezpieczenia od ryzyka wystąpienia klęsk żywiołowych w polskim rolnictwie na tle ustawodawstwa unijnego. *Wiadomości Ubezpieczeniowe*, 1, 171.
- Moździejch M., Ploch A.** 2010: Zmiany klimatyczne a ubezpieczenia upraw rolnych. *Wiadomości Ubezpieczeniowe*, 3, 134. Sprawozdanie z działalności Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa za lata 2006-2010.

Summary

The article examines the distribution of the post disaster bank credits during the period 2006-2011. The study uses the published the Agency for Restructuring and Modernization of Agriculture data. Farmers affected by natural disasters (hail, drought, flood, rain) can take advantage of disaster loans at preferential interest rates to resume farm production. The owners of affected farms or their long-term tenants are offered two lines of credit: investment credit (nKL01) and operating credit (nKL02). The post-disaster investment credit is granted to replace the farm fixed assets. The post-disaster operating credit is granted to restore productivity through the purchase of production inputs.

Adres do korespondencji

dr Agnieszka Kurdyś-Kujawska
Politechnika Koszalińska
Wydział Nauk Ekonomicznych
ul. Kwiatkowskiego 6E, 75-343 Koszalin
e-mail: agakurdys@op.pl